

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, uchylającej decyzję ramową 2004/68/WSiSW

COM(2010) 94 wersja ostateczna – 2010/0064 (COD)

(2011/C 48/24)

Sprawozdawca: **Madi SHARMA**

Dnia 22 lipca 2010 r. Rada i Parlament Europejski, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), postanowiły zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, uchylającej decyzję ramową 2004/68/WSiSW

COM(2010) 94 wersja ostateczna – 2010/0064 (COD).

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 2 września 2010 r.

Na 465. sesji plenarnej w dniach 15–16 września 2010 r. (posiedzenie z 15 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 110 głosami – 7 osób wstrzymało się od głosu – następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES zdecydowanie potępia każdy rodzaj niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci i wyraża uznanie dla Komisji w związku z pogłębieniem zaangażowania UE w zwalczanie wykorzystywania dzieci poprzez zastąpienie decyzji ramowej 2004/68/WSiSW nową, bardziej obiektywną dyrektywą. Nigdy nie wolno lekceważyć wagi przestępstw i bezmiaru wyrządzonych dzieciom krzywd, jak również stopnia narażenia na wykorzystanie i bezbronności dzieci na całym świecie. Ochrona dzieci na wszystkich poziomach musi być priorytetem; ofiarom i przestępcom należy udzielić wszelkiej pomocy, aby wspomóc ich rehabilitację celem propagowania przyszłej ochrony społecznej.

1.2 EKES po raz kolejny wzywa wszystkie państwa członkowskie, które tego jeszcze nie zrobiły, oraz Unię Europejską, na mocy nowego traktatu lizbońskiego, do podpisania i ratyfikowania w trybie pilnym Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych oraz Protokołu fakultatywnego ONZ do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, aby umożliwić UE skuteczną analizę sposobów postępowania z Europejczykami wykorzystującymi dzieci⁽¹⁾. Unia Europejska mogłaby wykorzystać siłę swojego

wpływu, w kontekście umów dwustronnych, aby nakłonić pozostałe państwa europejskie (np. Rosję, Bośnię i Hercegowinę) do podpisania Konwencji. **Włączenie postanowień Konwencji do prawa UE będzie skuteczniejsze niż przeprowadzenie krajowych procedur ratyfikacyjnych, jeżeli chodzi o ułatwienie szybkiego przyjęcia środków krajowych, przyczyni się również do lepszego monitorowania ich wdrożenia.**

1.3 Ważne jest posiadanie ram prawnych w zakresie ścigania i skazywania przestępców dopuszczających się niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci. Jednakże najważniejsze na poziomie europejskim jest zapobieganie, dlatego też wszystkie kwestie z nim związane należy rozważać na równi z kwestiami związanymi z prawodawstwem. W dyrektywie podkreślono, że właśnie takie podejście jest jednym z jej celów, jednakże nie poświęcono mu dostatecznej uwagi. EKES mógłby wydać opinię mającą na celu analizę działań zapobiegawczych, uwypuklając przykłady sprawdzonych rozwiązań w zakresie mechanizmów zapobiegawczych stosowanych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego i rządy z całego świata.

1.4 EKES zaleca utworzenie platformy służącej wymianie najlepszych rozwiązań w zakresie reagowania na przedmiotowe przestępstwa z wykorzystaniem zarówno mechanizmów legislacyjnych, jak i pozalegisacyjnych, celem stworzenia narzędzi metodologicznych i opracowania programów szkoleń. Działania te powinny obejmować bliższą współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi w celu wsparcia edukacji i podnoszenia poziomu wiedzy na poziomie lokalnym.

1.5 EKES wzywa instytucje UE (Komisję Europejską, Radę i Parlament), które znajdują się w pozycji uprzywilejowanej i dysponują odpowiednią siłą, by wspólnie wywarły presję na państwa trzecie, szczególnie te leżące w wysoko rozwiniętych częściach świata (np. USA, Kanada, Japonia, Australia, Rosja) i zażądały usunięcia stron internetowych zawierających materiały przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci. UE powinna być bardziej stanowcza wymagając od ICANN⁽²⁾ prowadzenia odpowiedzialnych działań.

⁽¹⁾ Patrz odniesienie w opinii EKES-u Dz.U. C 317 z 23 grudnia 2009 r., str. 43. „Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych”, z 25 października 2007 r., dostępna na stronie <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>. Państwa, które nie podpisały do tej pory wspomnianej Konwencji to Czechy, Węgry, Łotwa i Malta (<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

„Protokół fakultatywny ONZ do Konwencji praw dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii”. Przyjęcie: maj 2000 r. Wejście w życie: styczeń 2002 r. Dostępny na stronie <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Następujące państwa nie podpisały jeszcze protokołu fakultatywnego: Czechy, Finlandia, Irlandia, Luksemburg i Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsq_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

⁽²⁾ Internetowa Korporacja ds. Nadawania Nazw i Numerów.

1.6 EKES pragnie, aby jako zadanie priorytetowe potraktowano usunięcie stron internetowych zawierających materiały przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci, a jeżeli ich usunięcie nie jest możliwe, zablokowano je. W tym kontekście EKES mógłby, po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi stronami i społeczeństwem obywatelskim, sporządzić opinię w sprawie skutków zarówno usuwania takich stron, jak i ich blokowania.

1.7 EKES zachęca państwa członkowskie do skorzystania z możliwości, jaka się jawi dzięki nowej dyrektywie, do otwarcia debaty w sprawie określenia minimalnego wieku przyzwolenia w Europie. W związku ze zjawiskami mobilności, imigracji i zmieniających się wartości społecznych w Europie należy przeprowadzić debaty i konsultacje w sprawie wpływu różnego rodzaju „tradycji” w tym kontekście.

1.8 EKES zaleca, aby Komisja przedstawiła jasne definicje określonych pojęć, które mogłyby powodować dwuznaczności przy przenoszeniu ich do systemów ustawodawstwa krajowego.

1.9 EKES wzywa, aby w dyrektywie przedstawiono jednolite terminy ostateczne dla wszystkich państw członkowskich. W stosownych przypadkach EKES posunąłby się dalej, sugerując, aby bieg terminu przedawnienia rozpoczął się w chwili, gdy ofiara osiągnie wiek 18 lat.

1.10 EKES w jego pracach wspierają organizacje pozarządowe i specjaliści zajmujący się ochroną dzieci. Ich zalecenia dotyczące nowej dyrektywy można znaleźć na odpowiednich stronach internetowych⁽³⁾. EKES wyraża uznanie dla godnej pochwały pracy wszystkich organizacji pozarządowych działających na całym świecie na rzecz ochrony dzieci oraz dla instytucji europejskich, Rady Europy i ONZ za stworzenie mechanizmów prawnych w dziedzinie ochrony dzieci przed wykorzystaniem seksualnym.

2. Kontekst i cele nowej dyrektywy

2.1 UE uznała prawa dzieci w art. 3 traktatu lizbońskiego i w Karcie Praw Podstawowych, szczególnie w jej art. 24, która ustanawia wyraźne zobowiązanie do działania w celu zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony. Wymaga się, aby we wszelkich działaniach związanych z dziećmi **na pierwszym miejscu zawsze stawiać interes dziecka**, zgodnie z Konwencją ONZ o prawach dziecka. Założenie to znalazło swoje odzwierciedlenie w ukierunkowanych działaniach służących propagowaniu, ochronie i wypełnianiu praw dziecka w ramach polityki wewnętrznej jak i zewnętrznej UE, włącznie ze strategią UE na rzecz młodzieży.

2.2 Nowa dyrektywa, zgodna z wnioskami dotyczącymi zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz w sprawie ochrony pokrzywdzonych, a także z założeniami programu Bezpieczniejszy Internet, prezentuje bardziej szczegółowe zasady postępowania oraz przepisy prawa karnego państw członkowskich w zakresie ochrony dzieci. Zwiększona zostanie skuteczność środków zapobiegawczych na terenie UE, co pozwoli uniknąć sytuacji, w których przestępcy przenosiliby się do państw członkowskich o mniej rygorystycznym prawodawstwie, aby tam popełniać swoje prze-

stępstwa. Wspólne definicje umożliwiłyby propagowanie wymiany wspólnych, użytecznych danych, zwiększyłyby stopień porównywalności danych i ułatwiłyby współpracę międzynarodową.

2.3 Nowa dyrektywa obejmie następujące kwestie:

— Nowe przestępstwa popełniane w środowisku technologii informacyjnych, włącznie z **nowym przestępstwem polegającym na nagabywaniu w internecie dzieci dla celów seksualnych**.

— **Pomoc w dochodzeniu przestępstw i wnoszeniu aktów oskarżenia**.

— Ściganie przestępstw popełnionych za granicą przez obywateli UE i rezydentów, tak aby **zapewnić ich ściganie nawet jeżeli popełnili oni przestępstwa poza terytorium UE**.

— Nowe przepisy dotyczące ochrony ofiar, mające na celu zagwarantowanie im łatwego **dostępu do środków ochrony prawnej i oszczędzenia cierpień związanych z udziałem w postępowaniach karnych**.

— Zapobieganie przestępstwom poprzez działania koncentrujące się na osobach, które popełniły przestępstwo w przeszłości, mające na celu zapobieżenie recydywie oraz **ograniczenie dostępu do pornografii dziecięcej w internecie**.

3. Uwagi ogólne dotyczące uzasadnienia

3.1 Mając na uwadze, że „Przy podejmowaniu jakichkolwiek środków służących zwalczaniu tych przestępstw **pierwszorzędne znaczenie musi mieć najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka**, zgodnie z Kartą podstawową Unii Europejskiej oraz Konwencją o prawach dziecka”, EKES popiera decyzję poszanowania zasady pomocniczości przy równoczesnym uaktualnieniu, rozszerzeniu i wzmocnieniu prawodawstwa krajowego. Państwa członkowskie muszą być w stanie zrezygnować z wymogu podwójnej karalności celem przyjęcia zasady jurysdykcji eksterytorialnej w zakresie przestępstw. **Państwa członkowskie muszą dysponować kompetencjami umożliwiającymi im ściganie wszelkich form wykorzystywania seksualnego dzieci**.

3.2 **Należy skuteczniej wzmocnić już istniejące oraz nowe prawodawstwo**; wymaga to nadzoru ze strony Komisji przy wsparciu Europolu i agencji wykonawczych, celem zagwarantowania, że zagadnienie ochrony dzieci będzie traktowane priorytetowo. Należy przyjąć wspólne zasady i kryteria dla określenia stopnia powagi przestępstw związanych z niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych i wykorzystywaniem dzieci. W tym kontekście EKES zaleca utworzenie platformy służącej wymianie najlepszych rozwiązań w reagowaniu na przedmiotowe przestępstwa z wykorzystaniem zarówno mechanizmów legislacyjnych i pozalegisłacyjnych celem stworzenia narzędzi metodologicznych i opracowania szkoleń. Mechanizmy te powinny obejmować bliższą współpracę z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi celem wsparcia edukacji i podnoszenia poziomu wiedzy na poziomie lokalnym.

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreneurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

3.3 Sprawy o szczególnym oddźwięku, szczególnie takie, w przypadku których mogą wchodzić w grę implikacje polityczne, religijne lub powiązania z innymi sprawami, muszą być poddane przejrzystemu monitoringowi na poziomie UE celem uniknięcia ich ponownego wystąpienia ⁽⁴⁾.

3.4 Celem wzmocnienia mechanizmów zapobiegania i zmniejszenia stopnia podatności ofiar na zagrożenia, dyrektywa powinna być również zgodna z pozostałymi dziedzinami polityki UE, takimi jak polityka bezpieczeństwa społecznego, edukacyjna, rodzinna, zatrudnienia oraz dotycząca agendy cyfrowej. Grupy dzieci szczególnie narażone na niebezpieczeństwo to dzieci pochodzące z rodzin imigranckich, azylantów, małoletni pozostający bez opieki, dzieci w trudnej sytuacji społecznej, wykluczone lub niepełnosprawne, dzieci objęte opieką zastępczą oraz dzieci żyjące w rodzinach, w których stosowano przemoc i wykorzystywanie.

3.5 Dane pochodzące z instytucji zajmujących się egzekwowaniem prawa z USA i z Europy wykazują silne powiązanie między pobieraniem z internetu materiałów ukazujących wykorzystywanie seksualne dzieci jeszcze nieumiejących mówić a wykorzystywaniem seksualnym dzieci poza internetem. Uzależnienie stopnia kary wyłącznie od stopnia kontaktu może spowodować, że więcej dzieci (szczególnie bardzo małych) będzie narażonych na wykorzystywanie seksualne.

3.6 92 % materiałów internetowych przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci znajduje się na serwerach w USA, Europie i w Rosji ⁽⁵⁾. Zdaniem EKES-u Komisja Europejska, Rada i Parlament Europejski znajdują się w mocnej i uprzywilejowanej pozycji, pozwalającej im wywrzeć nacisk na kraje nienależące do UE, szczególnie leżące w wysoko rozwiniętych częściach świata, aby wymóc na nich **usunięcie** stron internetowych zawierających treści przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci.

3.7 Istnieje potrzeba skuteczniejszego propagowania „kultury bezpieczeństwa internetowego” oraz europejskiej agendy cyfrowej ⁽⁶⁾ wśród obywateli. Biorąc pod uwagę rosnącą liczbę przypadków wymieniania się za pośrednictwem sieci *peer-to-peer* zdjęciami przedstawiającymi wykorzystywanie seksualne dzieci ⁽⁷⁾ oraz uwodzenia na internetowych portalach społecznościowych, należy podjąć natychmiastowe działania mające na celu zidentyfikowanie i ściganie przestępców, zarówno tych, którzy oglądają tego rodzaju strony i zdjęcia, jak i tych, którzy są właścicielami odpowiednich stron internetowych. Należy także przeszedźić i wstrzymać transakcje finansowe podejmowane celem uzyskania dostępu do zdjęć przedstawiających

wykorzystywanie seksualne dzieci. Istnieją odpowiednie technologie umożliwiające wyśledzenie wszystkich ogniw powiązań pedofilskich i UE powinna bardziej zdecydowanie domagać się odpowiedzialnych działań ze strony ICANN ⁽⁸⁾.

3.8 Dyrektywa zdecydowanie skupia się na „najlepszym interesie dziecka” oraz „ochronie dzieci”. Niemniej jednak, ogólnie rzecz ujmując, w dyrektywie brakuje szczegółów dotyczących środków zapobiegawczych, które mają zostać wdrożone. **Zapobieganie musi stać się europejskim priorytetem i należy poświęcić mu równą uwagę, co prawodawstwu.** Komisja dysponuje niewielkimi kompetencjami w zakresie prewencji, jednakże, w ramach zakresu dyrektywy, powinna tworzyć i propagować mechanizmy umożliwiające innym wdrażanie środków zapobiegawczych.

3.9 W kontekście zapobiegania można wystąpić o dalsze środki finansowe celem rozszerzenia zakresu programów Komisji (np. DAPHNE i programu ramowego) oraz opracowanie nowych programów, które zostaną zrealizowane przez partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie. EKES uważa, że skutecznym mechanizmem zapobiegania mogłoby być edukowanie społeczeństwa na temat istnienia konkretnych przepisów prawa umożliwiających karanie określonych zachowań szkodliwych dla dzieci.

3.10 Najważniejsze w zapobieganiu wykorzystywaniu seksualnemu dzieci jest interweniowanie; należy je stosować w połączeniu ze stosowaniem sankcji prawnych. Dlatego też EKES zaleca, aby w części „Podstawa i cele wniosku” do sformułowania „Cele szczegółowe stanowiłyby: skuteczne ściganie przestępstw, ochrona praw pokrzywdzonych oraz zapobieganie wykorzystywaniu dzieci i ich niegodziwemu traktowaniu w celach seksualnych” dodać **„poprzez działania obejmujące również szybkie identyfikowanie dzieci będących ofiarami przez odpowiednio wyszkolony personel oraz prowadzenie nakierowanych na dziecko interwencji obejmujących ofiarę i przestępcę”**.

3.11 Należy poświęcić uwagę opracowaniu działań zapobiegawczych i ściganu wykorzystywania oraz handlu zdjęciami za pośrednictwem sieci **peer-to-peer**. Ze względu na coraz częstsze przypadki dzielenia się plikami i przypadki uwodzenia na portalach społecznościowych, należy podjąć natychmiastowe działania celem zidentyfikowania i ścigania osób dopuszczających się wykorzystywania, zarówno oglądających strony, jak i dostawców usług internetowych oferujących hosting takich stron.

3.12 We wniosku („Podstawa i cele wniosku”) podkreślono, że „spora mniejszość dzieci w Europie mogła paść ofiarą napaści na tle seksualnym w okresie dzieciństwa”. Należy pamiętać również o zagrożeniach, na jakie narażone są **dzieci mieszkające poza Europą**: dzieci są dziećmi niezależnie od tego, w jakiej części świata mieszkają, i należy je chronić przed podróźującymi przestępcami seksualnymi z Europy, którzy wykorzystują seksualnie dzieci z innych krajów europejskich lub pozaeuropejskich.

3.13 Termin „**pornografia dziecięca**” (w tytule, w definicjach i w całym tekście) należy zastąpić terminem „**obrazy lub materiały przedstawiające wykorzystywanie seksualne dzieci**”. Pornografia jest powiązana z erotyką.

⁽⁴⁾ W szeregu ostatnio opisywanych przypadków wykorzystywania, z których kilka ujawniono dzięki interwencji państwa, wykazano systematyczne i zakrojone na szeroką skalę wykorzystywanie w instytucjach religijnych, w szkołach pedofilskich oraz w szkołach w sierocińcach. Wiele z tych spraw było przez lata ukrywane celem ochrony reputacji i wizerunku różnych osób i instytucji.

⁽⁵⁾ http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

⁽⁷⁾ W ramach projektu ISIS ustalono, że za pośrednictwem sieci wymiany plików *peer-to-peer* co minutę wymieniane są tysiące plików zawierających obrazy seksualnego wykorzystywania dzieci. „Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis”, International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes in Computer Science 5158 (2008), s. 122-134.

⁽⁸⁾ Internetowa Korporacja ds. Nadawania Nazw i Numerów.

3.14 „**Turystyka**”: w dyrektywie (motyw 9) stosuje się termin „*dziecięcia turystyka seksualna*”. Termin, którego obecnie używają eksperci i organizacje pozarządowe brzmi „*podróżujący przestępcy seksualni*”⁽⁹⁾. „Turystyka” kojarzy się z wakacjami i przyjemnościami, jak podkreślono w poprzedniej opinii EKES-u poświęconej ochronie dzieci przed podróżującymi przestępcami seksualnymi⁽¹⁰⁾.

3.15 „**Tradycje**” (motyw 7): „*Niniejsza dyrektywa nie reguluje polityki państw członkowskich w zakresie czynności seksualnych podejmowanych dobrowolnie (...) w trakcie rozwoju człowieka, z uwzględnieniem różnych tradycji kulturowych i prawnych*”. EKES zaleca, aby w związku ze zjawiskami mobilności, imigracji i zmieniających się wartości społecznych w Europie przeprowadzono debaty i konsultacje w sprawie wpływu różnych „tradycji” w tym kontekście. Konsultacje oraz implikacje prawne powinny objąć również praktyki kulturowe, takie jak np. okaleczenie genitaliów kobiecych, które można by uznać za wykorzystywanie seksualne dzieci.

3.16 „**Publicznie dostępne**” (motyw 13): „*Pornografia dziecięca (...) nie może być interpretowana jako wyrażanie opinii. W celu zwalczania tego zjawiska należy ograniczyć obieg materiałów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci poprzez utrudnienie sprawcom wprowadzania takich materiałów do publicznie dostępnych stron internetowych*”. **Dyrektywa musi służyć zapobieganiu publikowania materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci w jakimkolwiek medium⁽¹¹⁾ i w jakiejkolwiek formie.** Termin „wizualnie” nie obejmuje wszystkich rodzajów dostępnych materiałów, dyrektywa więc powinna obejmować również niewizualne materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci. Ponadto w dyrektywie należy również uwzględnić koncepcję „swobody artystycznej” oraz „wyrażania opinii”, zapewniając, że żadna z nich nie zostanie źle zinterpretowana w kontekście materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci. Dlatego też tekst art. 2 lit. b) zawierający definicję „pornografii dziecięcej” należy zmienić, jak następuje: w i): „**wszelkie materiały ukazujące dziecko (...)**”, w ii): „**wszelkie przedstawienia organów płciowych (...)**” oraz w iii) „**wszelkie materiały ukazujące osobę wyglądającą na dziecko (...)**”.

3.17 W kontekście „*zachęcania dostawców usług internetowych do dobrowolnego opracowania kodeksów postępowania oraz wytycznych w zakresie blokowania dostępu do takich stron internetowych*” (motyw 13) EKES podkreśla, że priorytetem musi być usunięcie treści u źródła, a dopiero gdy okaże się to niemożliwe (poza UE), zablokowanie dostępu do takich stron. Na terenie UE powinno stać się to wymogiem prawnym jeżeli branże, dostawcy usług internetowych, podmioty gospodarcze i finansowe, takie jak firmy wydające karty kredytowe rzeczywi-

ście poważnie podchodzą do swojego zobowiązania zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci.

4. Szczegółowe uwagi co do konkretnych artykułów dyrektywy

4.1 Art. 1 („Przedmiot”) powinien zawierać „**sankcje w zakresie niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania dzieci oraz prezentowania materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci**”.

4.2 Art. 2 ust. 2) iv): „*realistyczne obrazy dziecka uczestniczącego*” – należy dodać „**lub przedstawionego jako uczestniczące**”.

4.3 Art. 2 ust. b): należy skreślić słowo „głównie”, ponieważ odciąża ono uwagę od sformułowania „w celach seksualnych”.

4.4 Art. 2 ust. e): usunąć wyjątki dotyczące „*państw i organów publicznych wykonujących władzę państwową oraz publicznych organizacji międzynarodowych*”. W kontekście osób prawnych nie może być mowy o bezkarności związanej z wykorzystywaniem seksualnym dzieci.

4.5 Art. 3 ust. 3 i art. 8 dotyczące „dobrowolnych czynności seksualnych”: w odniesieniu do zdania „Uczestnictwo w czynnościach seksualnych z dzieckiem, które nie osiągnęło przewidzianego w prawie krajowym wieku przyzwolenia” należy zauważyć, że w definicji UNCRC oraz w definicji europejskiej dziecko określa się mianem osoby, która „nie ukończyła 18 roku życia”, dlatego też terminologia ta jest sprzeczna. Częściowo poświęcono temu uwagę w art. 8 („*Dobrowolne czynności seksualne między rówieśnikami*”). Ponadto art. 3, 4, 5 i art. 8 nie dotyczą dobrowolnych czynności seksualnych między dziećmi w wieku przyzwolenia lub starszymi. Zdaniem EKES-u kwestia ta wymaga bardziej szczegółowych dyskusji i głębszego wyjaśnienia. EKES zachęca państwa członkowskie do skorzystania z okazji, jaką jest przyjęcie nowej dyrektywy, do określenia minimalnego wieku przyzwolenia w całej Europie. Bardziej szczegółowego wyjaśnienia wymaga również pojęcie „*zblizzonego wieku*”.

Art. 3 ust. 4 i): w świetle liczby przypadków mających miejsce w rodzinach, „*odpowiedzialność rodzicielską*” należy wyszczególnić jako stosunek zaufania. Byłoby to zgodne z art. 5 UNCRC. Dodatkowo należy skreślić termin „*uznany*” w odniesieniu do „*stosunku zaufania, autorytetu lub wpływu na dziecko*”: jest to związane z obawami dotyczącymi wydarzeń w Europie obejmującymi nie tylko szajki pedofilskie ale również rodziny, instytucje religijne, edukacyjne oraz opieki zastępczej. Ważne jest, aby nie było absolutnie żadnej możliwości skorzystania z ochrony przed ściganiem, przesłuchaniem lub wglądem w akta przez osoby z kręgów władzy, zarówno ze świata polityki, jak i organizacji religijnych.

⁽⁹⁾ CEOP.

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 1.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 224 z 30.8.2008, s. 61.

4.6 Art. 3 ust. 5: przestępstwa związane z wykorzystywaniem seksualnym powinny obejmować również „ekshibicjonizm”, wyszczególniony w wykazie praktyk, po przyjęciu akceptowalnej definicji ekshibicjonizmu przez Komisję⁽¹²⁾.

4.7 Art. 4 ust. 2, ust. 3, ust. 4 i ust. 5 dotyczą „udziału w przedstawieniach pornograficznych” i bezpośredniego zaangażowania w nie prawdziwego dziecka. Może tu dojść do pomyłki z art. 5 dotyczącym „przestępstw związanych z pornografią dziecięcą”. Celem uniknięcia pomyłki wskazane byłoby wyjaśnienie.

4.8 Art. 4–8, odnośnie do słów „świadomy” i „umyślny”: w dyrektywie należy zawrzeć jasne definicje tych terminów.

4.9 Art. 4 ust. 1: termin „umyślny” należy skreślić, ponieważ jego zastosowanie umożliwia przestępcom twierdzenie, że nie znali wieku ofiary i w ten sposób uniknięcie kary⁽¹³⁾.

4.10 Art. 4 ust. 8: „Podejmowanie czynności seksualnych (...)” powinno obejmować „**lub wyrażenie zgody na podjęcie**” i umożliwić ściganie „**niezależnie od tego czy popełniono akt seksualny**”.

4.11 Art. 6 („Nagabywanie dzieci do celów seksualnych”) należy rozszerzyć o różne formy uwodzenia, w tym uwodzenie przez osoby dorosłe będące opiekunami oraz uwodzenie poza internetem.

4.12 Art. 7 i art. 9: zgodnie z pozostałą częścią dyrektywy, w artykułach tych należy określić wymiar kary dla danego przestępstwa.

4.13 Art. 7 ust. 3 lit. b): Część podróżujących przestępców to przestępcy przypadkowi, korzystający z okazji do wykorzystania seksualnego, gdy takowa zostanie zaoferowana. Dlatego też EKES zaleca, aby karalna była „**organizacja podróży w celu popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 3–7**”.

4.14 Art. 8: Stwierdzenie „**o ile czynności te nie są związane z żadnym nadużyciem**” należy zastąpić stwierdzeniem „**o ile czynności te nie były związane z przymuszeniem**”.

4.15 Art. 9 („Okoliczności obciążające”) może objąć również „i) przestępstwo popełniono z użyciem szczególnej przemocy lub pod groźbą jej użycia lub wyrządziło **ono albo mogło wyrządzić** dziecku poważną szkodę”.

⁽¹²⁾ Tę kwestię podkreślono ostatnio przy okazji pewnej sprawy w Portugalii.

⁽¹³⁾ ECPAT zaleca przepis odwracający przeprowadzenie ciężaru dowodu związanego z wiekiem osoby znajdującej się w materiałach ukazujących wykorzystywanie seksualne dzieci, tak aby należało ono do osób produkujących, rozpowszechniających i/lub posiadających tego rodzaju materiały. Takie kroki podjęto już w Holandii.

4.16 Biorąc pod uwagę szkody, jakie tego rodzaju przestępstwa wyrządzają dzieciom, które padają ich ofiarami, odczuwalnymi nawet w życiu dorosłym, EKES zaleca, aby te przestępstwa nie ulegały przedawnieniu, ani nie wygasła obowiązek ich ścigania.

4.17 Art. 10 i art. 12 nie uwzględniają przestępców przemieszczających się, ich zapisy nie są wystarczające, by zapobiec podróżowaniu przestępców. Przygotowując swoją poprzednią opinię⁽¹⁴⁾ EKES współpracował z organizacją ECPAT⁽¹⁵⁾ i zalecił, co następuje:

- przeprowadzanie weryfikacji przy naborze i wydawanie zakazów pracy;
- dwustronne porozumienia o współpracy;
- umowy o deportacji skazanych przestępców;
- wykorzystanie zakazu opuszczania kraju (Foreign Travel Order – FTO).

4.18 Art. 11 („Odpowiedzialność osób prawnych”): osoby prawne powinny być pociągane do odpowiedzialności w każdym przypadku, gdy umożliwiły popełnienie przestępstwa, niezależnie od tego, czy osiągnęły dzięki temu korzyść, czy nie. Dlatego też należy skreślić zwrot „popełnione na ich korzyść” (przez jakąkolwiek osobę).

4.19 Art. 12 lit. b) („Sankcje wobec osób prawnych”): ten artykuł należy zmienić nie tylko po to, aby zakazać przestępcy prowadzenia działalności gospodarczej, ale również aby zapobiec podjęciu przez niego „jakiegokolwiek działalności” obejmującej kontakt z dziećmi.

4.20 Art. 13 („Nieściganie lub niestosowanie kar wobec pokrzywdzonego”): w artykule tym należy „**zagwarantować**”, a nie tylko „wprowadzić możliwość” odstąpienia od ścigania lub orzeczenia kar wobec dzieci biorących udział w bezprawnych działaniach będących bezpośrednią konsekwencją tego, że padły ofiarą tych przestępstw.

4.21 Art. 14 dotyczy „dochodzenia i ścigania”. Aby dochodzenie i ściganie było skuteczne, należy przyjąć odpowiedni przepis dotyczący dostępu do funduszy na szkolenia, doradztwo oraz badania w zakresie nowych i dopiero pojawiających się technologii. Proces dochodzenia musi być w pełni przejrzysty. W artykule tym powinien również znaleźć się zapis dotyczący braku możliwości przedawnienia w przypadku niektórych przestępstw.

4.22 Art. 14 ust. 2 dotyczący „wystarczającego okresu”: państwa członkowskie powinny w sposób elastyczny stosować zasadę przedawnienia, tak aby mogły również uwzględnić wagę wpływu przestępstwa na życie, zdrowie i samopoczucie ofiary.

4.23 EKES zaleca, aby w dyrektywie zapisano, że bieg terminu przedawnienia określony w prawie krajowym rozpoczyna się z chwilą osiągnięcia przez ofiarę pełnoletniości. Następnie EKES zaleca, aby Komisja prowadziła działania mające na celu harmonizację krajowych terminów przedawnienia celem uniknięcia nieporozumień lub pomyłek w przypadku wszczęcia przez organy prawa dochodzeń transgranicznych.

⁽¹⁴⁾ Zob. przypis 1.

⁽¹⁵⁾ ECPAT – skrót od ang. End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes („Położyć kres prostytucji dziecięcej, pornografii z udziałem dzieci i handlowi dziećmi w celach seksualnych”) – posiada specjalny status doradcy przy Radzie Gospodarczo-Społecznej ONZ (ECOSOC).

4.24 W art. 14 ust. 3 „(...) dysponowały skutecznymi narzędziami (...)”, niezbędne jest zagwarantowanie istnienia w pełni przeszkolonego personelu zdolnego posługiwać się tymi narzędziami.

4.25 Art. 15 dotyczy propagowania „zgłaszania”, jednakże nie określa szczegółowo mechanizmów i funduszy mających służyć skutecznemu wspomaganiu przeprowadzania szybkich interwencji przez profesjonalistów zajmujących się dziećmi. Biorąc pod uwagę niską liczbę zgłaszania przypadków popełniania przestępstw o podłożu seksualnym przeciwko dzieciom, w państwach członkowskich należy stworzyć skuteczne i dostępne mechanizmy zgłaszania.

4.26 Celem zachęcenia do niezwłocznego zgłaszania podejrzenia lub rzeczywistych przypadków niegodziwego traktowania i wykorzystywania seksualnego ważne jest zagwarantowanie, że profesjonaliści dokonujący zgłoszenia w dobrej wierze będą chronieni przed roszczeniami na mocy prawa karnego i cywilnego, skargami wnoszonymi do komisji etyki zawodowej lub dochodzeniami w sprawach o naruszenie zasad poufności.

4.27 Art. 16 ust. 1 lit. d) („Jurysdykcja i koordynowanie ścigania”) nie obejmuje żadnych aspektów dotyczących ekstradykcji podejrzanych. Kwestię tę objęto w art. 5 protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ o prawach dziecka, należy ją poruszyć również w dyrektywie Komisji. W tym samym artykule sformułowanie „(...) osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium (...)” należy rozszerzyć o „(...) **mającej siedzibę lub działającej (...)**”.

4.28 Art. 16 ust. 2: w zdaniu „(...) jego jurysdykcja obejmowała sytuacje (...) o których mowa (...) w art. 3 i 7 (...)”, EKES zaleca dodanie art. 3, 4, 5, 6 i 7.

4.29 Art. 16 ust. 3: nie może być mowy o wyjątkach, jeżeli państwa członkowskie chcą chronić dzieci globalnie. Dlatego też należy skreślić odstępstwo „Państwo członkowskie może zdecydować, że nie stosuje norm jurysdykcyjnych (...) lub że stosuje je jedynie w szczególnych przypadkach lub okolicznościach, o ile przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa”.

4.30 Art. 17 ust. 1: odnośnie do zdania „udzielana jest pomoc (...)” EKES zaleca, aby każde państwo członkowskie zagwarantowało, że będące dziećmi ofiary przestępstw objętych art. 3–7 będą mogły korzystać z odpowiedniej i specjalistycznej pomocy, włącznie z zakwaterowaniem w bezpiecznym miejscu, z pomocy medycznej i psychologicznej oraz edukacji. Państwa członkowskie powinny zagwarantować, że usługi te będą świadczyć wyszkoleni profesjonaliści, którzy poszanują pochodzenie i tożsamość kulturową dziecka, jego płeć i wiek⁽¹⁶⁾. Dzięki zastosowaniu tego rodzaju środków obniżony zostanie poziom narażenia oraz zwiększony poziom zapobiegania.

4.31 Art. 19: dotyczący „dochodzeń w sprawach karnych”: kwestie te są ujęte w art. 8 protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ o prawach dziecka, który należy uwzględnić w dyrektywie Komisji.

⁽¹⁶⁾ Deklaracja i plan działania z Rio de Janeiro na rzecz zapobiegania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci i nastolatków i położenia mu kresu.

4.32 Ponadto EKES zaleca wprowadzenie odniesienia do wytycznych znajdujących się w rezolucji ONZ ECOSOC 2005/20 w sprawie środków ochrony dzieci będących ofiarami i świadków przestępstw⁽¹⁷⁾.

4.33 Wiele dzieci niegodziwie traktowanych przez swoich rodziców, którzy je sprzedali, lub przez dorosłych zaangażowanych w prostytucję straciło zaufanie do rodziców, co oznacza, że należy odbudować podstawę zaufania między dorosłymi a dzieckiem, zanim rozpocznie się dochodzenie. Dlatego też państwa członkowskie muszą odnaleźć dzieci będące ofiarami i odbudować ich życie, np. poprzez zaoferowanie im zakwaterowania, opieki, ochrony i dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej, jak również wspierać wykonywanie prawa celem karania przestępstw przeciwko dzieciom.

4.34 Art. 19 lit. e): po sformułowaniu „liczba przeszuchań była jak najmniejsza i były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to niezbędne do celów postępowania karnego” należy dodać sformułowanie „**lub aby zagwarantować bezpieczeństwo i dobre samopoczucie dziecka**”.

4.35 Art. 21 („Blokowanie dostępu do stron internetowych”) należy przeformułować⁽¹⁸⁾. Priorytetowo należy potraktować raczej usuwanie stron niż blokowanie ich; blokowanie powinno być jedynie środkiem drugorzędym w przypadkach, gdy strony nie da się usunąć. Blokowanie może być środkiem stosowanym równorzędnie z usuwaniem stron jako taktyka krótkoterminowa, mająca na celu przerwanie dostępu i ochronę niewinnych użytkowników przed narażeniem na treści zawierające przykłady wykorzystywania seksualnego dzieci⁽¹⁹⁾. W tym artykule należy wymagać od państw członkowskich natychmiastowych działań zmierzających do usunięcia danej strony internetowej.

4.36 Jeżeli natychmiastowe usunięcie nie jest możliwe, wysiłki powinny być kierowane na śledzenie ruchów i działalności na stronach internetowych związanych z rozpowszechnianiem treści przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci, tak by dostarczyć uprawnionym organom i międzynarodowym organom ścigania informacji, które umożliwią następnie usunięcie takich treści i wszczęcie dochodzenia w sprawie osób odpowiedzialnych za ich rozpowszechnianie. EKES zaleca:

— podejmowanie wysiłków na międzynarodową skalę przez organizacje prowadzące rejestry nazw domen oraz właściwe organy w celu usuwania domen powiązanych z seksualnym wykorzystywaniem dzieci;

— zwiększenie wysiłków na rzecz śledzenia działalności polegającej na wymianianiu się plikami, włącznie z wymianą w sieciach *peer-to-peer*.

4.37 Art. 21 ust. 2: należy również poczynić wysiłki w celu nakazania lub zagwarantowania w inny sposób, że instytucje finansowe podejmą działania celem wysledzenia i przerwania przepływu transakcji finansowych prowadzonych za ich pośrednictwem, co ułatwia dostęp do materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci.

⁽¹⁷⁾ Zob.: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Zob. Raport Internet Watch Foundation na temat blokowania i usuwania stron internetowych.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Inne kwestie, których włączenie do dyrektywy należy rozważyć

5.1 W dyrektywie nie wspomina się o ochronie danych: ochrona dzieci powinna być ważniejsza od ochrony danych i swobody wypowiedzi w niektórych, ściśle zdefiniowanych okolicznościach, zgodnie z Europejską Konwencją Praw Człowieka.

5.2 Na poziomie UE należy zacieśnić współpracę organów ścigania, a także przyjąć krajowe i międzynarodowe systemy zarządzania dotyczące przestępców oraz system powiadamiania o zaginionych dzieciach.

5.3 Nie poświęca się uwagi przypadkom niegodziwego traktowania dzieci, kiedy to przestępcami są inne dzieci. Tego rodzaju sytuacje należy traktować jako przypadki wyjątkowe, które mogłyby objąć art. 9. Poświęca się im jedynie krótki komentarz dotyczący programów interwencyjnych w art. 20⁽²⁰⁾.

5.4 W pełni respektując zasadę pomocniczości, EKES wzywa państwa członkowskie do rozważenia podjęcia konkretnych środków zmierzających do zagwarantowania, że osoby zajmujące się ochroną ofiar będą miały dostęp do niezbędnych mechanizmów ochrony i wsparcia psychologicznego, celem uniknięcia pogorszenia się ich stanu psychicznego. Z punktu widzenia interesu personelu powinno to być traktowane jako wymóg obowiązkowy, a nie opcja wybierana na zasadzie dowolności.

5.5 EKES wyraża uznanie dla Komisji Europejskiej za odnotowanie większej potrzeby „wymiany informacji i doświadczeń w dziedzinie ścigania przestępstw, ochrony i prewencji, podnoszenia świadomości, współpracy z sektorem prywatnym oraz zachęcania do samoregulacji”. W tym kontekście EKES podkreśla potrzebę uwzględnienia miejsca pracy. Dzięki temu pracodawcy i pracownicy byłoby świadomi swoich obowiązków w zakresie zgłaszania przypadków niezgodnych z prawem działań, które mogą po raz pierwszy ujrzeć światło dzienne w miejscu pracy lub w relacjach z klientami czy dostawcami⁽²¹⁾.

5.6 EKES zauważa, że z wdrożeniem postanowień nowej dyrektywy nie wiążą się żadne dodatkowe koszty. Jednakże potrzeba więcej środków, w tym na prowadzenie dochodzeń, kampanie informacyjne, szkolenia, usługi w zakresie pomocy prawnej i doradczej celem zagwarantowania, że niegodziwemu traktowaniu dzieci położymy kres w jak najkrótszym czasie.

5.7 Wreszcie, EKES zaleca ustanowienie **międzynarodowego organu ścigania**, który będzie zajmował się przypadkami wykorzystywania seksualnego dzieci na całym świecie, wynajdywaniem i ściganiem osób rozpowszechniających treści prezentujące wykorzystywanie seksualne dzieci oraz ochroną dzieci przed cierpieniem. Wiele taktyk⁽²²⁾ mogłoby się okazać skuteczne w minimalizowaniu dostępności odnośnych treści. Zastosowane w skali globalnej mogłyby zagwarantować, że międzynarodowe działania przeciwko przedmiotowym przestępstwom będą skuteczniejsze, szybsze i posłużą jako skuteczniejszy środek odstrasżający.

Bruksela, 15 września 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Szacuje się, że około jedna trzecia przestępców seksualnych wykorzystujących dzieci to osoby poniżej 18 roku życia (May-Chahal i Herzog, 2003).

⁽²¹⁾ EKES zaproponował europejski projekt pt.: „Europa przeciwko wykorzystywaniu seksualnemu dzieci – POWIEDZ NIE!”. Zob. opinia cytowana w przyp. 1.

⁽²²⁾ Zob. Raport Internet Watch Foundation.